

učenjem v prvi vrsti, zato, ker se v nemar pušča, kar trdi starodavni pregovor: „in corpore sano mens sana“. Sedanja šolska sistema sili mladino v šoli sedeti po 5 ali še več ur na dan in jej za dom naklada zopet toliko ur „seje“. Od kodi potem „corpus sanum“? S telovadbo ne boš popravil, kar si zgrešil s presilnimi drugimi šolskimi bremenmi.

Podučno-zabavne stvari.

O demoralizaciji (spačenosti) ljudstva.

(Konec.)

Dalje nam ljudstvo in posebno mladost kvarijo razne navade in običaji o priliki nekaterih narodnih svečanosti. V prvi vrsti so to ženitovanja in gostije.

Naš narod navadno praznuje ženitovanja 3 do 6 ali še po več dni. V takih časih prihajajo tudi učenci obojega spola in ne vprašajoči učitelja ostanejo na veselici, dokler trpi.

Navadno je pri nas, da morajo v cerkev idoč svatje vsi tobak piti, kar delajo tudi otroci, sè stariši gredoči. Učitelja mora boleti, kedar vidi tako svojega 8—9 letnega učenca sè smodko v ustih (a mnogokrat še čutaro čez rame) mimo šole iti in ukajoč poskakovati; al pomagati si ne more, ker stariši to dovoljujejo in na opomin bi odgovorili: saj to gosposka dopušča. — Kakošni se vračajo taki učenci po svatbi domú in v šolo in kaj dobrega prinesó seboj, o tem ne morem govoriti, samo rečem: zle navade in običaji, če tudi ljudstvu priljubljeni, morali bi nehati in se zabraniti. More li šola odpraviti ona zla, ka tera se od druge strani dopuščajo?

Kaj bi porekel o sejmi, cerkvenih godovanjih in godbah doma in v bližnjih krajih? Povsodi morajo biti navzočni naši dečaki in dekleta, sramota in greh bi bila, da kater izostane! Pri takih prilikah je treba novcev, a kje dobiti jih? Z lahka si umó pomagati naši dečaki? Ta ima še v koruznjaku in skednju kako zrnice in pri Natanu je za poštene (?) ljudi vso noč prodajalnice odprta. Pri njem se za vrečo žita dobode kaka desetica in v nameček še smodka. Da se pa vredni kupci in prodajalci še dlje pridržé, utegne se pridati še lepa pipica za smodke. Ko bi bilo meni, učitelju, dovoljeno, vprašal bil Natana: zakaj naši dečaki in dekleta polne vreče nosijo njemu okolu polnoči in zakaj nima prodajalnice po noči zaprte? A odkodi bi imel učitelj toliko pravice! Nočna trgovina je pri nas tatvina; to je tisti lim, na katerega se lové duše starejših in mlajših ljudi. Zaradi takih veselice se krade. A kake so tudi te veselice, v koliko hudobij se tam zapeljuje in koliko se jih od sebe počenja, tega risati ne dopušča dostojnost.

A kaj se stori, da bi se prišlo temu v okom? Prav nič! Ako zasačijo sinú Abrahamovega pri tem nečistem poslu, ne zgodi se mu ničesar, ker ima svojega branitelja. To vam je človek sploh velike vrednosti, po kmetih — a ne za odrešenje krščanskih duš.

Naposled navajam še jedno za odgojo mladeži zelo škodljivo okolnost in ta je, predrzno vtikanje starišev v šolo. Čuvši nekje zvoniti, menijo mnogi, da šola nima nikake kazenske pravice nad otroki, ker je to postavno prepovedano. Primeri se, da kak oče, navdahnjen neke drzovitosti, v pričo učitelja odpelje kazojenca zaprtega iz šole ter zelo osorno in surovo ošteje učitelja. V takih slučajih se izgovarja gosposka na mehkost obstoječe postave. In učitelj? Molči, pa je spet dobro, in tam smo, kjer smo bili. Na tak način ne

ostaje učitelju in šoli izgleda, a narod je na slabem. Ali mar mislite, da bode tak oče v prihodnje spoštoval šole, ako ga za takovo drzovitost takoj ne krenete po prstih!

Če vse te okolnosti premislimo, uvidimo, da niso šoli v nikako pripomoč, temveč, da zelo overajo njeno delovanje. V sedanjih okolnostih učitelj ni učitelj in šola ni šola. Oblast imajoča gosposka je pred vsem poklicana, da odstrani navdene okolnosti in tako bi se podala učitelju krepka pripomoč, brez katere ne more uspešno delovati. Ako ne opravi pri šolski mladini učitelj ničesar, pozneje je ne bode mogel nihče brzdati in tako postanejo iz izpridenih dečkov in dekletec ničvredni očetje in matere, ničvredni gospodarji, ničvreden narod. Čast onim, kjer je to v redu, a mi v gorajem Medjimurji se ne moremo s tem hvaliti. Tù se županstva malo brigajo za šolo. V osemletnem mojem službovanji niso bili moji učenci tako srečni, videti gosp. „sodca“ v šoli in da ne bi prihajal župnik v šolo, ne vem, kako bi si moji gojenci predstavljali šolskega poglavarja. Žalostno je, a resnica. *)

Politične stvari.

Ozir na leto 1877.

Le malo dni še je starega leta, že trka novo na vrata. Po stari navadi se tudi letos ozró „Novice“ nazaj na dōbo preteklih 365 dni.

Ozir na to dōbo je le deloma vesel — pogled namreč na dogodbe na jugu. Kar se je doli godilo, je vleklo oči vsega svetá ná se, posebno pa še srca nas Slovanov, po teh dogodbah posebno prizadetih.

Po vojski hrabrim Srbom nemili se ustaja ni polegla, vrelo je naprej po Bulgariji, Bosni in Hercegovini. Junaški Črnogorci niso odložili orožja; prvi njihov večji uspeh je bilo vzetje trdnjave Nikšić, ki se jim je dolgo branila.

Med tem je bila tudi Rusija napovedala vojsko Turčiji. Carov manifest je vzbudil veliko navdušenje po široki Rusiji, car sam se je podal k armadi z velikim knezom vred. Njegova armada kmalu je prestopila Donavo in vzela v eni sapi Nikopolje, Trnovo itd. Tudi Balkan so prekoračili Rusi v kratkem času. Al to bilo je prenašlo, Rusov je bilo še premalo v Bulgariji, zato so jih Turki vstavili pred Plevno, na katero morda Ruski generali v svojem vojnem načrtu še mislili niso. Skušeni po britki izgubi so pomnožili svoje čete, premenili vojskovodje ter tako Turku trgali kos za kosom, vedno potiskaje ga nazaj. [Važna epizoda v tem je pristop Rumunije na bojišče; tako so Rusi in Rumunci združeni obdali Plevno in Osmanovo vojsko popolnoma zapažili.]

Predno pa je padla še Plevna, padla je najmočnejša trdnjava v Armeniji — Kars po silovitem naskoku v hrabre Ruske roke. Muktarjeve armade je le majhen del mogel uteči do Erzeruma, kjer se zdaj še brani. Tako je ta važna dežela zdaj že do malega v Ruski oblasti, če prav bi se jim Erzerum še ne vdal, česar je pa vendar vsak hip pričakovati.

Tej slavni zmagi Rusov je sledila kmalu enaka, a morda še težja zmaga pri Plevni. Turški poveljnik Osman-paša, izstradan in po Ruski in Rumunski vstrajnosti vtrujen, se je moral podati z vso svojo armado po zadnjem poskusu, da bi prodril Ruske rajde. Tako

*) Ta lepi članek iz „Hrvatskega učitelja“ se dá mutatis mutandis obrniti tudi na naše šolske razmere in je vreden, da se dobro premisli. Opomnja prevoditelja.

sta križ in slovanska hrabrost slavno zmagala nad polumesecem in Turško divjostjo; Turek je dobil dva huda, če ne smrtna udarca, po katerih ne bo lahko okreval v kljub Angleškim zdravilom in zdravnikom.

Za letos je tedaj končano najtežje delo, a vse delo še ne, kajti Turek, čeravno hudo pobit, se vendar še giblje. Še bo treba dela, al dosedanji sijajni vspehi so nam porok, da leto 1878. ne bo nič manj slavno od leta 1877. za Ruse in slovansko reč.

Vštric Rusom so tudi Crnogorci vencu svoje slave pridjali mnogo novih latorik. Junaški sokoli so se spustili s svojih gorá v nižavo, ob Skadarskem jezeru si jemali mesto za mestom, tako, da so že vzeli lukó ob Baru. Zánje je bilo leto 1877. sijajno leto slave, zaradi katere jih sme zavidati vsak narod. Pač jim mora ves pravični svet privoščiti rodovitnejšo deželo, kakor so njihove strme in skalnate gore. Tak narod je vreden boljše bodočnosti!

Od dogodeb na jugu vrnimo se v Avstrijo. Hvala Bogu, da se je letos ohranil mir s pripomočjo zveze Avstrijskega cesarja z Ruskim in Nemškim. S to zvezo so imeli diplomati načrtano že pot, po kateri jim je bilo hoditi, in Avstrija v kljub očitnih simpatijunkraj Litave za Turčijo ni prišla do nobene zapletke; le zadnje dni leta se je pokazalo nekaj, kar je vredno vse pazljivosti. Magjari, sorodniki Turkov, jeli so rogoviliti zoper Ruse na prid pobratimu in da bilo bi šlo po volji Peštanskih soft, bila bi Avstrija že davno zapletena v boj z Rusijo morebiti še s kako drugo državo, česar pa nas Bog obvaruj in previdnost našega presvitlega cesarja — prijatelja cara Ruskega!

Kar se tiče notranje politike, žalibog! ni nič veselega povedati. Tù Avstrija ni prišla do miru, ker narodi niso zadovoljeni. Vse gre še po stari sistemi, a dokler ta ne pade, ne more bolje biti. Tudi pogodba z Ogersko še ni dognana, in če bo, zopet ne bo boljša od one pred 10 leti, ker Ogri bi povsod radi posneli smetano, nam pa prepustili vodeni sok.

Kako pa v naši ožji domovini, na Slovenskem? Žalibog, da tudi po tej je ozir bolj žalosten kakor vesel. Kranjski deželni zbor je bil razpuščen nenedoma in nagloma so se vršile nove volitve. Te pa nam niso bile srečne. Narod naš v obče je sicer trdno stal in se značajno obnašal, mnogo meščanov in drugih pa je rajše poslušalo zapeljive besede, kakor lastno vest; izneverili so se domovini in sèm ter tje res po turški sili smo izgubili večino v deželnem zboru, kar je tem britkejši vdarec, ker je bil deželni zbor Kranjski edini, v katerem je Slovenec imel, kar mu naravno gre — večino. Ostaja nam tedaj edina tolažba ta, da sisteme ginejo, narodi pa ne.

Za slovenske časnike bilo je leto 1877. jako hudo, zlasti za politične. Po večkrat so bili zasegani, tudi naš list je večkrat skusil težko roko državnega pravdnika. Stanje slovenskih časnikarjev je res sila težavno, zato zaslužijo najkrepkejše duševne in tudi materialne podpore.

Naše brate na Štajarskem, Koroškem in Primorskem čakajo volitve kmalu v prihodnjem letu; zato že povsod delajo priprave. Naj bi bile srečnejše od naših! Al težavno jih čaka delo, ker minister Lasser je v zbornici poslancev 17. dne t. m. že napovedoval, da vlada ne odjenja od svojih načel.

Najbližnji sosedje naši, Hrvati so — slava jim! — dejansko kazali velike simpatije trpinom v Bosni in Hercegovini in neumorno nabirali doneskov v podporo ranjenim pribeglim. Slovenci zdaj, ko ima biti deželni zbor v Zagrebu, nánje gledamo željno: ali se bodo oglašili za zedinjenje Granice in Dalmacije. —

Kaj vse nam bo prineslo novo leto, to sam Oni vé, ki národom „veliko pratiko“ piše. Ves politični položaj Evrope je dandanes tak, kakor menda še nikdar ni bil.

Nova jako interesantna pesmarica.

* „Južno-slovjenske narodne popievke“ se zove zbirka národnih napevov, ki jih je gosp. Franjo Š. Kuhač nabral po Hrvaškem, Slavoniji, vojaški Krajini, Bački, Banatu, Srbiji, Bolgariji, Bosni, Hercegovini, Crnogori, Dalmaciji, Dalmatinskih otokih, Hrv. Primorji, Istri, Medjumurji, Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in zapadnem Ogerskem in jih bode v lični obleki izdal z izvirnim tekstom za glasovir zložene. Čla zbirka bode obsegala okoli 1700 národnih pesem vsake vrste, od katerih vsake 3 mesece pride en snopič na svitlo s 100 napevi, katerim bodo besede deloma z latinico deloma s cirilico tiskane. Spremljevanje glasovirja je tako vredjeno, da melodijo vodi desna roka, ni tedaj potreba, da se pesem poje. Da more biti Kuhačeva zbirka velike vrednosti, priča nam to, da je bila v izložbi Hrvaški leta 1864. poslavljená s sreberno svetinjo, v Dunajski leta 1873 pa s svetinjo za zasluge. — Naročnina na 4 snopiče enega leta znaša 5 gold., kar je gotovo malo, ker po takem ena pesem z napevom vred stane le 1½ krajc. Prvi snopič pride na svitlo marcija meseca, drugi junija, tretji septembra, četrty decembra meseca 1878. Gosp. izdajatelj navedenih popevk, ki je imel sáa veliko stroškov z nabiranjem in veliko tula z vredbo izdanja, apelira na prijaznost rodoljubov, da nabirajo mu naročnikov in jim obeta za njihov trud en ličen eksemplar ove zbirke. Mi podpiramo ta apé na naše rodoljube slovenske, ker po tej interesantni zbirki dobimo nekaj, kar dosihmal nismo še imeli, in mislimo, osobito vsaki čitalnici slovenski bode dobro d šla ta zbirka národnih jugoslovanskih popevk za „besede“ njene.

Naročnine naj se pošiljajo gosp. Fr. S. Kuhaču v Zagreb.

Mnogovrstne novice.

* Kako je cesar Jožef II. Turke sodil. — To, kar bomo zdaj tukaj povedali, je sicer starica, vendar utegne mnogim novica biti. Nedavno je namreč Ernst Leistner na svitlo dal knjigo pod naslovom: „Kaiser Josefs II. unvergessliche Gedanken, Aussprüche“ itd., v kateri se pod napisom „Politik“ nahajajo nekatere zanimive opazke. Tako je ranjki cesar Jožef II. leta 1788. Turke tako-e sodil: „Ti barbari (divjaki) jutrovih dežel so več ko 200 let vse mogoče nezvestosti uganjali proti mojim prednikom, pogodbe rušili na prid svoji roparski želji, pokončavali mesta in vasi in podpirali vse puntarje, ki so se zoperstavili svojemu pravemu kralju. Prišel je čas, da stopim na noge kot maščevalec človeštva, in da na-se vzamem posel, odškodovati Evropo za vse nadloge, ki jih je morala nekda po njih trpeti; zaupanje me navdaja, da očistim svet barbarskega plemena, ki mu je bil tako dolgo šiba Božja; Te pošasti niso vredne, da bivajo v Evropi“. — Kar se tiče tega, kako naj se vede Avstrija o Rusko-turški vojski, je cesar Jožef II. leta 1771. pisal svojemu ministru Kaunitzu to-le: „Namesti poskušnje, ovirati Ruse, bi jaz za ta primerljaj, če bi Rusi v prihodnje srečni bili in čez Donavo šli, svoji materi, cesarici-kraljici, svetoval, naj Bosnijo in Srbijo posede in kot zastavo za za tnji konec nemira obdrži, pa se s tem zabrani, da te dežele ne pridejo v druge roke“.